

Секція: Педагогічні науки

Тушинська О. О.,
асистентка кафедри теорії та методик
дошкільної й інклюзивної освіти,
Житомирський державний
університет імені Івана Франка

РОЛЬ КАЗКИ В МОВЛЕННЄВОМУ РОЗВИТКУ ДИТИНИ

Казка відіграє надважливу роль у становленні особистості. У житті дитини вона посідає головне місце, тому дошкільний вік можна назвати «віком казок». Казка – це жанр усної народної творчості, що передається з покоління в покоління у формі розповіді.

Питання, що стосуються змісту роботи, завдань, форм, методів і прийомів ознайомлення дошкільників із казкою, досліджувалися в працях А. Богущ, Н. Гавриш, Н. Карпинської та інших. Проаналізувавши праці вчених, можна зазначити ключові напрямки роботи з казкою дітей дошкільного віку:

- розвиток художньо-емоційного сприймання;
- формування культури мовлення;
- збагачення емоційно-чуттєвого та когнітивного досвіду [1, с.112].

Дитині дошкільного віку легше пізнавати навколишній світ через казку, оскільки її мова зрозуміла й доступна, а сюжет одночасно прозорий і загадковий. Казкові персонажі близькі дітям за своїм характером і відповідають їхньому світосприйняттю.

Казка допомагає тонко натякнути, як діяти в тій чи іншій ситуації без настанов і безпосередніх повчань. Через її різноманітність та напруженість дій у дітей постійно виникає інтерес до такої форми розповіді. Казка формує в дошкільників моральні поняття. Дитина ідентифікує себе з позитивним героєм, бо розуміє, що краще прагнути робити добро людям, ніж завдавати шкоди.

Постає проблема формування мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку за допомогою казки. Подеколи педагоги забувають про те, що казка може стати основним засобом формування мовленнєвої діяльності дітей.

Але творчі вихователі, які розширюють форми, методи та прийоми роботи з казками, допомагають колегам збагачувати свої знання та впроваджувати у практику відповідні методики [2, с. 24].

Зацікавлення викликає методика виховання казкою Л. Б. Фесюкової, яка відкриває дітям новий погляд на казковий світ і стимулює розвиток ключових елементів культури мовлення [3, с. 29]. Лариса Фесюкова виокремлює такі підходи до роботи з казкою: створення історій на основі точок; складання колажів із казкових сюжетів; моделювання рятувальних ситуацій у казковому контексті; введення знайомих персонажів у нові обставини; побудова казки, що починається з лічилки; вигадання казок про фантастичні країни [3, с. 32].

У казці в будь-якому віці можна знайти відповідь на запитання, поглянути на неї з іншої сторони, під іншим кутом. Наприклад, у роботі з казкою «Колобок» можна не лише розігравати сюжет із предметами-замінниками, але й ознайомити дітей дошкільного віку з казкою Олени Пчілки «Коржик». Для дитини буде несподіваним той факт, що лисиця не з'їла коржика.

У середній групі під час гри-драматизації Колобка можна замінити на капустину та разом вигадати пісню. Варто поставити дітям проблемні запитання: Чи смакуватиме капуста Лисичці? Хто із тварин найнебезпечніший для капусти? Вихователь пропонує дітям Лисичку та Зайчика поміняти місцями або ввести нового персонажа.

У старшому дошкільному віці педагог спонукає дітей до творчого пошуку: пропонує замінити кінцівку казки, ставить проблемне питання: Як би котився Колобок, якби йшов дощ? Але перед такими завданнями слід пограти в розвиваючі ігри: «Казковий зоопарк» (створення фантастичних образів), «Фантазери» (вигадання казки про персонажів казок). Можна використовувати методи складання казок за схемами, запис дітьми казок, написання листа своєму улюбленому героєві за допомогою піктограм, де можуть висловити свої почуття.

Для формування загальної культури спілкування дітей дошкільного віку, а саме розвитку моральних якостей, доцільно буде використати методи:

- погляд у минуле чи майбутнє персонажів (уявити, що було раніше або що з героями могло статися далі);

- аналіз на основі знайомих казок та розв'язання проблемних ситуацій у нових;

- уявити себе героєм казки та розповісти, що відчув або як сприйняв ту чи іншу подію.

Коли позитивний герой за зовнішнім виглядом непривабливий, має певні фізичні вади (наприклад, Кривенька качечка), а негативний має гарний, ошатний вигляд, то педагог проводить ігри за змістом казок, із залученням казкових персонажів, щоб змінити погляд дитини. Наприклад: «Коли б я міг», «Хто у світі найдобріший?», «Чарівні слова» та інші.

Отже, за допомогою методів роботи з казкою педагог підводить дітей до висновків: чому гарні вчинки дають справжню вітху, чому слід поводитись добре. Також доцільно використовувати такі прийоми, як інсценізація казок за допомогою ляльок, аналіз і складання власних казок, їх розповідання, обговорення поведінки та мотивів героїв, переписування сюжетів, програвання окремих епізодів та залучення дітей до малювання за мотивами казкових історій. З метою розвитку мовленнєвої діяльності дошкільників доцільно використовувати коректурні таблиці, розроблені Н. Гавриш. Вони дають змогу вихователю організувати цілеспрямовану роботу, спираючись на інтереси дітей та їхні пізнавальні мотиви.

Важливою умовою повноцінного мовленнєвого розвитку дошкільників є співпраця з батьками, яких варто залучати до роботи з казкою. Вони можуть знайомити дітей із казками, рекомендованими вихователем, а також допомагати у підготовці матеріалів для спільних проєктів. Доцільно проводити батьківські збори на теми: «Виховний і розвивальний потенціал казки», «Формування мовлення через казку», «Як заохочувати дітей до правильно-го та виразного мовлення».

Отже, з казок діти пізнають влучність і виразність мовлення, дізнаються багато нових слів, образних виразів, мова малят збагачується емоційною лексикою. Казка допомагає формувати чисте та правильне мовлення, вживати формули мовленнєвого етикету, навчає мовної та немовної виразності мовлення, виховує якості мовленнєвої культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гавриш Н. В. Про критерії оцінки рівня мовленнєво творчої діяльності старших дошкільників. *Гуманізація навчально-виховного процесу* : зб. наук. праць / за заг. ред. В. І. Сипченка. Слов'янськ, 2001. С. 112–119.
2. Крутій К. Л. Формування граматично правильного мовлення в дітей дошкільного віку : монографія. Запоріжжя : ЛПІС, 2004. 390 с.
3. Фесюкова Л. Б. Виховання казкою. Харків, 2000. 122 с.